

SAK 31/03 REGULERING AV FISKET ETTER TOBIS I 2004

1. SAMMENDRAG

Fiskeridirektøren foreslår å innføre en redusert fiskesesong fra 15. april - 1. juli i fisket etter tobis i norsk økonomisk sone.

2. BAKGRUNN

2.1 HISTORIKK

Utøvelse av fiske etter tobis er ikke regulert hverken gjennom innsats eller uttaksreguleringer. I forhold til kvantum gjennomføres et fritt fiske i norsk økonomisk sone, mens norske fiskere er kvantumsbegrenset i EU sonen. Ved årets begynnelse kunne norske fiskere fiske inntil 40.000 tonn i EU sonen. Gjennom kvotebytte av hyse og rødspette oppnådde Fiskeridepartementet i mars en økning av denne fiskeadgangen til 75.000 tonn i EU sonen.

I Fiskeridepartementets forskrift av 10. oktober 1989 nr. 1095 om maskevidde, bifangst, fredningstid og minstemål m.v. ved fangst av fisk og sild er det i perioden 1. mars – 31. oktober åpnet for å benytte en minste maskevidde i fisket etter tobis på mindre enn 16 mm. Denne perioden utgjør i praksis fiskesesongen i dette fiskeriet.

Ifølge notat fra Fiskeridirektoratet av 4. juli 1989, innførte Norge etter krav fra norske fiskere og med støtte fra norske forskere i august 1988 minstemål for tobis i Norges økonomiske sone sør for 62°N. Som følge av at dette vakte negative reaksjoner i EU samt at ACFM ikke kom med tilrådning om at det var klare biologiske behov for å ha et minstemål, ble bestemmelsen opphevet i 1990.

Etter anmodning fra næringen, med bakgrunn i en svært dårlig tobissesong i 2003, ble det avholdt et møte på Fiskeridirektoratet 22. oktober 2003. Representanter fra næringen, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet diskuterte her mulige tiltak i tobisfisket, herunder en redusert fiskesesong.

I brev fra næringen av 29. oktober og 14. november 2003 anbefales en del tiltak for utøvelsen av fisket som eventuelt må gjelde for flåten i så vel EU som i Norge. For å maksimere utbyttet anbefaler næringen blant annet at starten på tobisfisket flyttes fra 1. mars til 1. april (se vedlegg ./.).

2.2 FISKET ETTER TOBIS

Havforskningsinstituttets anbefalinger fremgår av et notat fra mai 2003 samt brev av 6. november d.å. og er inntatt som vedlegg (./.) til saksdokumentene. Havforskningsinstituttet anbefaler at det innføres tiltak som medfører at fisket foregår i perioden 15. april – 1. juli. Videre fremholdes det at uttaket av tobis kan økes betydelig ved endret beskatningsmønster.

Bakgrunnen for anbefalingene er at det norske tobisfisket foregår hovedsakelig i det nordlige området av Nordsjøen og at det meste av de norske tobislandingene tas på begrensede områder på Vestbanken sørvest for Lindesnes. Hovedfisket etter tobis foregår i mars-juni på \geq I-gruppe, med I- og II-gruppe som de dominerende aldersgrupper. Det kan også være et betydelig fiskeri i perioden juli-oktober med 0-gruppe som viktigste aldersgruppe.

Det visere videre til at eldre tobis vanligvis er lite tilgjengelig for fangst fra slutten av juni til begynnelsen av mars i den nordlige del av Nordsjøen. Beskatningen av 0-gruppe foregår på de samme felter som vårfisket etter eldre tobis.

Når det gjelder effekter av endret beskatning om våren, viser Havforskningsinstituttet til at tobisen er meget mager på denne tiden av året. I løpet av april øker kondisjonen raskt, samtidig som lengden øker markert. Dette innebærer at vekten av tobisbestanden mer enn fordobler seg i løpet av noen få uker. Ved å utsette fisket til etter at tobisen er blitt feit, indikerer Havforskningsinstituttets beregninger at fangstene for eksempel i 1999 kunne vært økt med 43 %, samtidig som verdien av fisken trolig ville ha økt betydelig. Beregningene gir også klare holdepunkter for at det er et betydelig lokalt vekstoverfiske, dvs. at man fisker på feil størrelse.

Når det gjelder effekter av endret beskatning om høsten, påpeker Havforskningsinstituttet at tobisfisket i den nordlige del av Nordsjøen i perioden når tobis kan fiskes med mindre maskevidde enn 16 mm, nesten er et rent yngelfiske. Havforskningsinstituttet legger til grunn at i tidsrommet 1982-2000 utgjorde 0-gruppen ca. 80 % av landingene i antall. Det har vært en markert økning i beskatningen av 0-gruppe tobis i den nordlige del av Nordsjøen, med rekordhøye landinger i 2001.

Havforskningsinstituttet viser videre til at ved årsskiftet 2001/2002 ble gytebestanden av tobis i Nordsjøen beregnet til å være under grensen for bærekraftig tilstand (Blim), mens prognosen for årsskiftet 2002/2003 tilsa at gytebestanden var betydelig over føre-var-grensen. Bakgrunnen for den høye prognosen var at 2001-årgangen, som ble beregnet til å være meget sterk, var ventet å rekruttere til gytebestanden som 2-åring. I 2003 har imidlertid tobisfisket vært meget svakt, spesielt i norsk økonomisk sone hvor fangstene har vært helt ubetydelige. På denne bakgrunn mener Havforskningsinstituttet at 2001-årgangen i norsk sone ble beskattet før den ble kjønnsmoden, og at gytebestanden for øyeblikket er meget svak i dette området. I tillegg til at beskatning av yngel representerer en lite rasjonell ressursutnyttelse fordi årsklassen ikke har fått realisert sitt vekstpotensiale, kan hard beskatning av yngel føre til at tobis i liten grad blir kjønnsmoden og gytebestanden kommer under nivået for bærekraftig tilstand.

Det påpekes videre at i et historisk perspektiv er beskatningen av 0-gruppe tobis først og fremst knyttet til den nordlige del av Nordsjøen og derved til norske områder og norsk fiskeri. I 1999 var det for eksempel omfattende høstfiske med 0-gruppe landinger på 62.000 tonn. Havforskningsinstituttet legger til grunn at under forutsetning av naturlig dødelighet på 0,5 frem til våren året etter – og at beskatningen først begynner etter at tobisen er blitt feit, kunne fangstene som ble tatt i 1999 økes fra 62.000 til 139.000 tonn.

3. BESTANDSSITUASJONEN

ICES uttaler at tilstanden for bestanden er usikker, og selv om 2001-årsklassen synes å være tallrik, er 2002 årsklassen beregnet til å være ekstremt svakt. Foreløpige beregninger indikerer at gytebestanden i 2002 var under kritisk gytebestandsnivå. Imidlertid forventes gytebestanden å øke til over føre-var grensen i 2003.

Det er ikke mulig for ICES å gi prognoser for bestandsutviklingen som grunnlag for kvoteråd for 2004. ICES tilrår at fiskeriet bør forvaltes ved innsatsbegrensning. 2002-årsklassen er svak, noe som innebærer at gytebestanden i 2004 vil bli lav. ICES anbefaler at beskatningen i begynnelsen av 2004 sesongen må holdes lavere enn i 2003. Denne restriksjonen bør gjelde frem til styrken av innkommende årsklasse er vurdert. Først etter dette tidspunkt kan det gis råd om passende justeringer av forvaltningen.

Videre påpeker ICES at lokal nedfisking av tobis bør unngås, spesielt i områder hvor det beites mye på fisken. Det fremkommer motstridende signaler med hensyn til størrelsen på den gjenværende del av 2001 – årsklassen i 2003, basert på kommersielle fangster i henholdsvis danske og norske fiskerier. Lite er kjent om størrelsen på 2003-klassen, men det som er tilgjengelig av data indikerer at årsklassen ikke er sterk.

Havforskningsinstituttet støtter anbefalingen fra ICES.

4. NORSK FANGST AV TOBIS

Ved årets begynnelse kunne norske fiskere fiske inntil 40.000 tonn tobis i EU sonen. Gjennom kvotebytte av hyse og rødspette oppnådde Fiskeridepartementet i mars en økning av denne fiskeadgangen til 75.000 tonn i EU sonen. Hittil i år har norsk fiskere fisket 5.100 tonn i EU-sonen og 24.541 tonn i norsk økonomisk sone (NØS). EU har en kvote på 131.000 tonn tobis i NØS, mens Færøyene har 3.000 tonn som kan fiskes i NØS.

Tabellen nedenunder viser fangstutvikling og utviklingen i antall norske deltagende fartøy i norsk økonomisk sone og EU-sonen for perioden 1995-2003.

Tabell 1 Utvikling i fangst og deltakelse i NØS og EU-sonen 1995-2003

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Fangst (tonn)	263.490	160.702	350.672	343.625	187.589	119.015	187.459	175.985	29.641**
Antall fartøy*	56	58	57	71	56	67	57	58	47

Kilde: Norges Sildesalgslag, Årsmelding 1995-2002

*Fiskeridirektoratets sluttседdelstatistikk pr. 31.10.03

**Norges Sildesalgslag pr. 05.11.03.

I tidsperioden som er illustrert ved hjelp av tabell 1 ser man at toppårene i tobisfisket var i 1997 og 1998. I 1998 ble det tatt 343.625 tonn tobis. Dette året deltok hele 71 fartøy i dette fiskeriet. 2000 skiller seg også ut vedrørende antall deltagende fartøy. Dette året var det svært godt fiskeri de første månedene, noe som kan ha medført at flere fartøy bestemte seg for å delta i dette fisket, med håp om en like god sesong som årene 1997 og 1998. Det har i 2003 vært et svært dårlig fangstår for tobis, allerede fra starten av fisket. Bare 47 fartøy har levert fangst. Innføringen av enhetskvoteordningen for industritrålere vil på sikt føre til nedgang i antall deltagende fartøy.

Tabellen nedenunder viser fangstutviklingen blant norske og utenlandske fartøy i perioden 1995-2003.

Tabell 2 Norske og utenlandske fangster (tonn) i NØS og EU-sonen 1995-2003

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003**
Norske fiskere	263.490	160.702	350.672	343.373	187.589	119.015	187.409	175.938	29.641
Utenl. fiskere*	0	0	0	6.511	303	1.072	5.070	10.900	526
Totalt	263.490	160.702	350.672	349.884	187.892	120.087	192.479	186.838	30.167

Kilde.: Norges Sildesalgslag, Årsmelding 1995-2002

*levert i Norge

**Norges sildesalgslag pr. 05.11.03

Utenlandske fiskere begynte først i 1998 å levere fangster til Norge. I 2002 leverte de 10.900 tonn til Norge, mens hittil i 2003 har de kun levert 526 tonn.

Tabell 3 viser fangster fra norske fartøy fordelt på NØS og EU-sonen i perioden 1995-2003.

Tabell 3 Norske fangster (tonn) fordelt på soner i 1995-2003

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
NØS	257.990	147.046	349.400	335.400	159.600	107.100	172.900	118.900	24.541
EU-sonen	5.500	13.656	1.300	8.000	28.000	11.900	14.500	57.000	5.100
Totalt	263.490	160.702	350.700	343.400	187.600	119.000	187.400	175.900	29.641
EU-sonen i % av totalfangst	2,1%	8,5%	0,4%	2,3%	14,9%	10%	7,7%	32,4%	17,2%

Kilde. Norges Sildesalgslag, Årsmelding 1995-2002

*Fiskeridirektoratets sluttseidestatistikk pr. 06.11.03

Når fisket etter tobis er dårlig i NØS, går fartøyene over til EU-sonen for å lete etter tobis. Fangstsesongen i EU-sonen er hovedsakelig i mai og juni. En endret flåtestruktur har ført til større og mer fangsteffektive fartøy som har bedre forutsetning for å fiske i EU-sonen.

Tabellen nedenfor viser fangstutviklingen fordelt på måneder, norske fartøy i NØS, i perioden 1996-2003.

Tabell 4 Norsk fangst (tonn) fordelt på måneder i perioden 1996-2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
Januar								14	14
Februar						9		7	16
Mars	828	23 005	9 332	8 496	3 325	1 481	717	231	47 416
April<15	2 671	22 463	22 216	8 873	16 386	5 468	17 911	88	96 076
April>15	4 946	31 340	38 636	15 277	28 493	9 454	45 172	7 915	181 231
Mai	46 612	71 714	80 885	56 961	48 292	31 181	86 898	10 401	432 945
Juni	50 561	106 534	77 929	14 478	20 089	10 125	24 568	1 822	306 106
Juli	17 223	35 291	29 457	13 245	1 923	22 861	48	1 186	121 233
August	11 828	22 811	43 084	27 823	113	60 192	261	6 422	172 535
September	11 954	24 448	37 331	26 366	393	32 583	364	1 555	134 995
Oktober	13 106	13 067	4 503	15 738		14 054			60 468
November	973			332					1 305
Totalt	160 702	350 672	343 373	187 589	119 015	187 409	175 938	29 641	1 554 339

Fangstene fra og med 15. april til og med 30. juni i prosent av totalfangst

	63,55	59,77	57,50	46,23	81,40	27,09	89,03	67,94	59,21
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Kilde: Norges Sildesalgslag pr. 5.11.03

Man kan se av tabell 4 at i de fleste årene utgjør fangsten i perioden 15. april til 1. juli godt over 50% av den totale fangsten. I gjennomsnitt for årene 1996-2003 er 59,21% av landingene levert i denne perioden. I 2002 og 2000 ble det levert hhv. 89% og 81% innenfor denne tidsperioden. Derimot ble det i 2001 kun levert 27% i denne perioden, da tok fisket seg opp på slutten av sesongen. Man kan se av tabellen at august er en generell god fiskemåned i dette fiskeriet.

Tobis er en fisk som må fiskes når den er tilgjengelig, og tilgjengeligheten varierer år for år. Tradisjonelt var dette et fiskeri som foregikk i mai og juni. I perioden 1996-2001 var dette fiskeriet godt ut i oktober.

Størsteparten av landingene som er levert til Norge går til oppmaling. Andel av fangstene som er levert til konsum utgjør så liten del av totalkvantumet at man ser bort fra dette i denne sammenheng. Noe av fangstene er levert i andre land, fortrinnsvis Danmark. Gjennomsnittsprisene på landinger i utlandet er noe høyere enn i Norge. I tabell 5 har man valgt å se på gjennomsnittsprisene på landingene til oppmaling levert til Norge fordelt på de ulike månedene i perioden 1996-2003.

Tabell 5 Gjennomsnittspriser (kr/kg) for fangster levert til oppmaling i årene 1996-2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Mars	0,621	0,643	0,862	0,542	0,585	0,634	0,974	0,708
April<15	0,565	0,649	0,814	0,460	0,551	0,599	0,878	0,694
April>15	0,552	0,649	0,799	0,468	0,557	0,682	0,835	0,766
Mai	0,596	0,739	0,894	0,500	0,628	0,780	0,967	0,869
Juni	0,671	0,813	0,982	0,521	0,624	0,850	1,001	0,711
Juli	0,665	0,788	0,865	0,472	0,509	0,803	1,000	0,686
August	0,582	0,781	0,859	0,521	0,601	0,790	0,874	0,813
September	0,541	1,071	0,989	0,649	0,627	0,782	0,788	0,783
Oktober	0,555	1,170	1,101	0,644		0,770		
November	0,568			0,627				

Kilde: Norges Sildesalgslag pr. 05.11.03

Tabell 5 viser ikke en høyere gjennomsnittspris til fisker i perioden 15. april til 1. juli.

5. FORSLAG TIL REGULERINGER FOR 2004

Fiskeridirektøren legger til grunn at det er behov for strengere reguleringer av fisket etter tobis i Norges økonomiske sone enn det som foreligger i 2003 og de foregående år.

Fiskeridirektøren vil foreslå at perioden hvor det er tillatt å fiske tobis med maskevidde mindre enn 16 mm reduseres. Dette vil være et effektivt reguleringstiltak som samtidig vil være relativt enkelt å kontrollere. Fra et biologisk synspunkt er fisket om høsten urasjonelt fordi det fiskes for mye på yngel. Den ovennevnte statistikken (tabell 4) viser at det foregår et forholdsvis omfattende høstfiske. Havforskningsinstituttet legger i sitt notat til grunn beregninger som indikerer sannsynlighet for betydelig økt utbytte i fiskeriet hvis sesongen utsettes slik at tobisens individuelle vekt har økt. En avkortning av sesongen om høsten vil føre til en betydelig redusert beskatning av yngel. Foruten muligheten for betydelig økt

utbytte av fiskeriet i ikke uoverskuelig fremtid, er det grunn til å bemerke at tobis antas å være et viktig byttedyr for fisk i Nordsjøen. Redusert beskatning av 0-gruppe vil således kunne tenkes også å ha betydning for rekrutteringen av andre fiskeslag som beiter på småtobis.

Det er fra næringen kommet innsigelser på at prøvetakingen har vært for lite omfattende. Fiskeridirektøren er derfor innstilt på å tillate prøvetrålning med inspektør ombord, med sikte på eventuell gjenåpning av enkelte fiskefelt etter 1. juli.

Fiskeridirektøren foreslår at det i perioden 15. april – 1. juli fastsettes en minste maskevidde i fisket etter tobis i Norges økonomiske sone på mindre enn 16 mm.